Maastricht University

De ethiek van de autonomie van ouders met een verslaving

Citation for published version (APA):

Snoek, A., & Horstkötter, D. (2019). De ethiek van de autonomie van ouders met een verslaving. *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek*, *29*(3), 61. https://www.tijdschrifttge.nl/documenten/archief/tge/tge201903_p61_redactioneel.pdf

Document status and date:
Published: 01/01/2019

Document Version:
Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:
Taverne

Please check the document version of this publication:

• A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
• The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
• The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

Link to publication

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the “Taverne” license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 25 Apr. 2024

Redactioneel

De ethiek van de autonomie van ouders met een verslaving

Er is grote zorg om kinderen van ouders met een verslaving. De zorg voor deze gezinnen is zeer complex, en hulpverleners ervaren vaak ethische dilemma's. In het kader van een door ZonMW gefinancierd ethisch onderzoeksproject (731010016) hebben wij in de afgelopen periode (2016-2018) onderzoek gedaan naar de vraag hoe gezinnen met ouders met een alcoholafhankelijkheid op een ethisch gerechtvaardigde manier bejegend kunnen worden. Dat wil zeggen, op een manier waarbij recht wordt gedaan aan de veiligheids- en welzijnsbelangen van kinderen, terwijl de belangen, capaciteiten en kwetsbaarheden van ouders eveneens serieus worden genomen. Met dit doel voor ogen hebben wij een kwalitatieve interviewstudie uitgevoerd met ouders met alcoholproblematiek en met professionals werkzaam in zowel jeugdzorg als verslavingszorg, en een normatief ethische analyse gedaan.

Zowel uit onze analyse als uit de gevoerde interviews bleek dat de situatie van deze ouders en hun kinderen vaak geduid wordt in termen van 'botsende belangen' en dat dit kan leiden tot een verharding van het debat. Uit onze interviews bleek echter dat er ook een andere benadering mogelijk is, in lijn met de zorgethiek. In deze benadering ligt de nadruk op relationele verbondenheid van ouders en kinderen, kwetsbaarheid, contextualiteit en gedeelde verantwoordelijkheid.

De verschillende bijdragen in dit themanummer verkennen discussies en praktijken in deze zorgethische context. In onze eigen bijdrage schetsen we twee ethische kaders om de zorg voor deze gezinnen vorm te geven: een kader voortkomend uit de traditionele medisch-ethische principes van respect voor autonomie, weldoen en niet-schaden en rechtvaardigheid; en een kader voortkomend uit de zorgethiek. Connie Rijlaarsdam en Laura Rust beschrijven de praktijk van het 'Nu niet zwanger' project. Tegen de achtergrond van regelmatige pleidooien voor gedwongen anticonceptie bij kwetsbare ouders verkennen zij de reikwijdte van een vrijwillige benadering vanuit de presentietheorie. Rijlaarsdam en Rust laten de waarde zien van betrokken, gelijkwaardige gesprekken over een mogelijke kinderwens en kennis over en toegang tot anticonceptie. Elselijn Kingma en Fiona Woollard bespreken het concept van zwangerschap en de unieke relatie tussen aanstaande moeders en nog ongeboren kinderen. Zij stellen dat onwenselijk gedrag van zwangere vrouwen, zoals roken, alcohol nuttigen of het niet opvolgen van gezondheidsadviezen vaak geduid wordt als 'schade doen' aan hun foetus. Moreel gezien is 'schade doen' echter het zwaarste verwijt dat je iemand kunt maken. Zij beargumenteren dat dit geen recht doet aan de toestand van zwangerschappen en ze laten zien dat en waarom dergelijke gedrag in deze fase eerder geduid moeten worden in termen van nalaten om een kind een bepaalde voordeel te geven of van nalaten om schade te voorkomen. Dit is een beduidend minder ernstig verwijt, wat consequenties zou moeten hebben voor de rechtvaardigingsgrond van gedwongen ingrepen. Deze drie Capita Selecta schetsen de contouren van een normatief kader om over de zorg voor kwetsbare gezinnen na te denken.

Hierna volgt een interview met kinderarts Martine de Vries, hoogleraar normatieve aspecten van de geneeskunde. Zij laat zien hoe moeilijk het is om tot een oplossing te komen als een situatie als een conflict wordt geformuleerd, en vraagt zich af of wij wel werkelijk openstaan voor de belevingswereld van kinderen van ouders met een verslaving.

In dit themanummer staan de stemmen van ouders, kinderen en hulpverleners centraal. Daartoe presenteren wij een casus van een moeder met alcoholproblematiek en haar visie op haar situatie. In onze analyse van deze casus laten wij zien hoe het zogenoemde bystander-effect de zorg voor ouders in vergelijkbare situaties kan belemmeren. Manja Eijzenbach analyseert de casus vanuit het perspectief van de jeugdzorg. Zij beschrijft het belang van veiligheid bieden in een hulpverlenersrelatie. Margreet van der Meer-Jansma en Gabriël Anthonio reageren op de casus vanuit het perspectief van de verslavingszorg. Zij beschrijven de paradox dat ouders enerzijds kwetsbaar zijn, en anderzijds bang zijn de regie uit handen te geven.

In de rubrieken 'Boekbespreking' en 'Beelden van de moraal' komen de stemmen van – inmiddels volwassen – kinderen van ouders met een verslaving aan bod. Lidwien Raaphorst bespreekt het prachtige boek 'Moeders van anderen' van Mirthe van Doornik, waarin de auteur beschrijft hoe het is om op te groeien met een alcoholafhankelijke moeder. Raaphorst beschrijft hoe dit soort persoonlijke verhalen helend kunnen zijn voor lotgenoten. Ook is een indrukwekkend gedicht van Kira Wuck opgenomen, 'Alle moeders zijn wat'. Anne-Fleur van der Meer leest in dit gedicht behalve tragiek ook juist de veerkracht van het kind: de observatiekracht, de kracht om te overbruggen, de vindingrijkheid en mentale lenigheid.

Anke Snoek en Dorothee Horstkötter, gastredacteuren

© 2019 Koninklijke Van Gorcum